

ΑΡΧΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ

Κεφάλαιο 5^ο: Ο Προσδιορισμός των Τιμών

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΝΙΚΟΣ Χ. ΤΖΟΥΜΑΚΑΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΣ

- Η αγορά είναι μια ευρεία έννοια και περιλαμβάνει όλα τα μέσα και τους χώρους που γίνεται μια αγοραπωλησία.
- Στην αγορά συμμετέχουν δύο μέρη. Αυτοί που προσφέρουν αγαθά (οι επιχειρήσεις) και αυτοί που ζητούν αγαθά (οι καταναλωτές). Οι επιχειρήσεις θέλουν να μεγιστοποιήσουν το κέρδος τους από την πώληση αγαθών. Και οι καταναλωτές να μεγιστοποιήσουν τη χρησιμότητα τους από την κατανάλωση τους με δεδομένες τις τιμές τους και το εισόδημα τους.
- Το μέσο με το οποίο ικανοποιούνται οι επιδιώξεις των δύο παραπάνω μερών είναι η τιμή.
- Υπάρχει μόνο μια τιμή που έχει την ιδιότητα να εξισώνει την ζητούμενη με την προσφερόμενη ποσότητα. Σε κάθε άλλη τιμή παρουσιάζεται είτε πλεόνασμα είτε έλλειμμα στην αγορά.
- Όταν η ζητούμενη ποσότητα είναι μικρότερη από την προσφερόμενη υπάρχει πλεόνασμα ή πλεονάζουσα προσφορά στην αγορά. Η τιμή που επικρατεί στην αγορά είναι μεγαλύτερη από αυτή που εξισώνει τη ζητούμενη με την προσφερόμενη ποσότητα.
- Όταν η ζητούμενη ποσότητα είναι μεγαλύτερη από την προσφερόμενη υπάρχει έλλειμμα ή υπερβάλλουσα ζήτηση στην αγορά. Η τιμή που επικρατεί στην αγορά είναι μικρότερη από αυτή που εξισώνει τη ζητούμενη με την προσφερόμενη ποσότητα.
- Η τιμή που εξισώνει τη ζητούμενη με την προσφερόμενη ποσότητα λέγεται τιμή ισορροπίας
- $Q_S - Q_D = (+)$: πλεόνασμα ($Q_S > Q_D$)
- $Q_D - Q_S = (+)$: έλλειμμα ($Q_D > Q_S$)
- $Q_S - Q_D = 0$: θέση ισορροπίας ($Q_S = Q_D$)
- Για να υπολογίσω την τιμή ισορροπίας χρησιμοποιώ $Q_S = Q_D$, $Q_S = \gamma + \delta P$ με $\gamma \in \mathbb{R}$, $\delta > 0$ και $Q_D = \alpha + \beta P$ με $\alpha > 0$, $\beta < 0$
- Για να υπολογίσω την εξίσωση ζήτησης ή την εξίσωση προσφοράς μπορώ να χρησιμοποιήσω τη σχέση: $(Q - Q_1) / (P - P_1) = (Q_2 - Q_1) / (P_2 - P_1)$ εφόσον

γνωρίζω δύο σημεία κάθε ευθείας με τις συντεταγμένες τους π.χ. $A(P_1, Q_1)$ και $B(P_2, Q_2)$.

- Με σταθερή την προσφορά όταν αυξάνεται η ζήτηση αυξάνεται η τιμή και η ποσότητα ισορροπίας.
- Με σταθερή την προσφορά όταν μειώνεται η ζήτηση μειώνεται η τιμή και η ποσότητα ισορροπίας.
- Με σταθερή την ζήτηση όταν αυξάνεται η προσφορά μειώνεται η τιμή και αυξάνεται η ποσότητα ισορροπίας.
- Με σταθερή την ζήτηση όταν μειώνεται η προσφορά αυξάνεται η τιμή και μειώνεται η ποσότητα ισορροπίας.

• Ταυτόχρονες Μεταβολές Ζήτησης και Προσφοράς

1. $\uparrow D$ και $\uparrow S$

$\uparrow D : \uparrow P, \uparrow Q$
 $\uparrow S : \downarrow P, \uparrow Q$

η ποσότητα πάντα αυξάνεται, το τελικό αποτέλεσμα στην P εξαρτάται από το μέγεθος της κάθε μεταβολής.

2. $\uparrow D$ και $\downarrow S$

$\uparrow D : \uparrow P, \uparrow Q$
 $\downarrow S : \uparrow P, \downarrow Q$

η τιμή πάντα αυξάνεται, το τελικό αποτέλεσμα στην Q εξαρτάται από το μέγεθος της κάθε μεταβολής.

3. $\downarrow D$ και $\uparrow S$

$\downarrow D : \downarrow P, \downarrow Q$
 $\uparrow S : \downarrow P, \uparrow Q$

η τιμή πάντα μειώνεται, το τελικό αποτέλεσμα στην Q εξαρτάται από το μέγεθος της κάθε μεταβολής.

4. $\downarrow D$ και $\downarrow S$

$\downarrow D : \downarrow P, \downarrow Q$
 $\downarrow S : \uparrow P, \downarrow Q$

η ποσότητα πάντα μειώνεται, το τελικό αποτέλεσμα στην P εξαρτάται από το μέγεθος της κάθε μεταβολής.

- Σκοπός του κράτους με την επιβολή ανώτατης τιμής διατίμησης (πλαφόν) είναι η προστασία του καταναλωτή από την υπερβολική άνοδο των τιμών (π.χ. καύσιμα).
- Το κράτος θεωρώντας την τιμή ισορροπίας υψηλή μπορεί να επιβάλει σαν ανώτατη τιμή πώλησης την P_A που είναι πάντα μικρότερη από την τιμή ισορροπίας P_1 .
- Όμως στην τιμή P_A υπάρχει έλλειμμα στην αγορά του αγαθού ίσο με $Q_{DA} - Q_{SA}$ γιατί η προσφερόμενη ποσότητα είναι μικρότερη από την ζητούμενη, έτσι υπάρχουν τάσεις για αύξηση της τιμής και ανισορροπία στην αγορά.
- Αυτό που συμβαίνει είναι η δημιουργία “μαύρης αγοράς” που είναι παράνομη, καθώς για την ποσότητα Q_{SA} που προσφέρουν οι παραγωγοί τα άτομα είναι διατεθειμένα να πληρώσουν μια τιμή $P_2 > P_1 > P_A$, έτσι οι παραγωγοί μπορούν και πωλούν με “καπέλο” πάνω από την ανώτατη τιμή το ύψος του οποίου είναι η διαφορά $P_2 - P_A$.

- Αν το κράτος έχει τον απόλυτο έλεγχο της προσφερόμενης ποσότητας, μπορεί να διανείμει το αγαθό με δελτία, σε περιορισμένες ποσότητες ή με κουπόνια ή με σειρά προτεραιότητας.
- Η επιβολή ανώτατης τιμής πρέπει να είναι βραχυχρόνια για να αποφεύγεται η “μαύρη αγορά”.
- Για να υπολογίσω το «καπέλο» σε μία άσκηση ακολουθώ τα εξής βήματα:
1° βήμα: $Q_{SA} = \gamma + \delta P_A$ αντικαθιστώ την P_A στη συνάρτηση προσφοράς και βρίσκω την Q_{SA}
2° βήμα: $Q_{SA} = Q_D \Rightarrow Q_{SA} = \alpha + \beta P_2 \Rightarrow P_2$ θέτω την Q_{SA} που βρήκα ίση με την συνάρτηση ζήτησης και λύνω ως προς P_2
3° βήμα: $P_2 - P_A = \text{«καπέλο»}$
- Τα συνολικά έσοδα των παραγωγών κατανέμονται ως εξής:
Νόμιμα έσοδα: $Q_{SA} \cdot P_A$
Παράνομα έσοδα: $Q_{SA} \cdot (P_2 - P_A)$
Συνολικά έσοδα: Νόμιμα έσοδα + Παράνομα έσοδα = $Q_{SA} \cdot P_2$
- Σκοπός του κράτους με την επιβολή κατώτατης τιμής (ή τιμής ασφαλείας) είναι η προστασία του παραγωγού από την υπερβολική πτώση των τιμών (π.χ. στα αγροτικά προϊόντα για την προστασία του εισοδήματος των αγροτών).
- Το κράτος θεωρώντας την τιμή ισορροπίας χαμηλή μπορεί να επιβάλει σαν κατώτατη τιμή πώλησης την P_K που είναι πάντα μεγαλύτερη από την τιμή ισορροπίας P_1 .
- Όμως στην τιμή P_K υπάρχει πλεόνασμα στην αγορά του αγαθού ίσο με $Q_{SK} - Q_{DK}$ γιατί η προσφερόμενη ποσότητα είναι μεγαλύτερη από την ζητούμενη, έτσι υπάρχουν τάσεις για μείωση της τιμής και ανισορροπία στην αγορά.
- Το κράτος θα αγοράσει από τους παραγωγούς αυτό το πλεόνασμα στην τιμή P_K και στη συνέχεια μπορεί να βρει τρόπο να το διαθέσει π.χ. στις αγορές του εξωτερικού.
- Για να υπολογίσω τι θα πληρώσει το κράτος σε μία άσκηση ακολουθώ τα εξής βήματα:
1° βήμα: υπολογίζω το πλεόνασμα ($Q_{SK} - Q_{DK}$) αντικαθιστώντας την P_K στις συναρτήσεις προσφοράς και ζήτησης αντίστοιχα
2° βήμα: $P_K \cdot (Q_{SK} - Q_{DK}) =$ επιβάρυνση κρατικού προϋπολογισμού
- Τα συνολικά έσοδα των παραγωγών κατανέμονται ως εξής:
Έσοδα από τους καταναλωτές: $Q_{DK} \cdot P_K$
Έσοδα από το κράτος: $P_K \cdot (Q_{SK} - Q_{DK})$
Συνολικά έσοδα: Έσοδα από τους καταναλωτές + Έσοδα από το κράτος = $Q_{SK} \cdot P_K$

Ερωτήσεις Θεωρίας

1. Με τη βοήθεια σχετικού διαγράμματος που θα κατασκευάσετε, να περιγράψετε τις συνέπειες που προκύπτουν από την επιβολή ανώτατης τιμής διατίμησης σ' ένα αγαθό, από το κράτος.

2. Με τη βοήθεια σχετικού διαγράμματος που θα κατασκευάσετε, να περιγράψετε πώς λειτουργεί η τιμή παρέμβασης, που ορίζεται από το κράτος, στην αγορά ενός αγροτικού προϊόντος.
3. Ποιος είναι ο σκοπός του κράτους, όταν επιβάλλει σε ένα αγαθό ανώτατη τιμή διατίμησης; Με τη βοήθεια διαγράμματος να εξηγήσετε τις συνέπειες, που έχει για την αγορά ενός αγαθού η επιβολή ανώτατης τιμής διατίμησης.
4. Ποιος είναι ο σκοπός του κράτους, όταν επιβάλλει σε ένα αγαθό κατώτατη τιμή; Με τη βοήθεια διαγράμματος να εξηγήσετε τις συνέπειες, που έχει για την αγορά ενός αγαθού η επιβολή κατώτατης τιμής.
5. Τι παρατηρείται στην αγορά όταν η ζητούμενη ποσότητα είναι μεγαλύτερη από την προσφερόμενη και αντίστροφα;
6. Τι είναι η τιμή ισορροπίας;
7. Πως μεταβάλλεται η ισορροπία στην αγορά όταν μεταβάλλεται η ζήτηση με σταθερή την προσφορά;
8. Πως μεταβάλλεται η ισορροπία στην αγορά όταν μεταβάλλεται η προσφορά με σταθερή την ζήτηση;
9. Τι παρατηρείται στην αγορά όταν έχουμε ταυτόχρονη μεταβολή της ζήτησης και της προσφοράς;